

Mi hiányzik az új adórendeletekből?!

Írta: Dr. Pályi Gyula ügyvéd.

Az ország gazdasági élete beteg. A gazdasági tényezők kóros állapota már olyan súlyos, hogy szinte az ország életműködése is megvan már támadva. Az új orvos: a kormány s a konzultáló 33-as bizottság, sürgős operációt tartott szükségesnek: megjelentek az új adórendeletek. Ezzel a legsürgősebbnek látszó intézkedések megtételére ugyan, de az operáció folytán működésükben további korlátozásra ítélt gazdasági szervek működésének pótlásáról nem történt gondoskodás.

Igaz, hogy nem az adótörvények vagy rendeletek feladata, hogy gazdasági, vagy politikai válságot megoldjanak s nem az adórendelkezések feladata egy új gazdasági fellendülés megteremtése. De mégis kifogásolni kell az új adórendeletek koncepciójának egyoldalúságát, amely kizárólag az államháztartás egyensúlyának helyreállítását tűzi ki céljául és a magángazdaság kérdéseit teljesen kizárja köréből. Az állam nem lehet öncél, s ugyanígy nem lehet öncél az államháztartás egyensúlya sem. Ahogy az állam léte csak polgárai érdekeinek megóvása és összeegyeztetése végett igazolt és jogosult, úgy az államháztartás egyensúlya is csak a magángazdaságok egyensúlyának fenntartása és összeegyeztetése érdekében és e szempontokat soha szem elől nem tévesztve valósítandó meg.

És ha tényleg be is következik, amire vonatkozóan az összes felelős és irányadó tényezők ígéretei többszörösen elhangzóttak, hogy az adóemelési rendelkezések lezárása után a gazdasági újjáépítést célzó intézkedések fognak következni, a kifogást az adóügyi rendelkezések egyoldalúságával szemben akkor is fenn kell tartani. Fenn kell tartani e kifogásomat elsősorban azzal a gestióval szemben, amely ezekből a rendeletekből kitűnik, amely kifelé szinte feltűnően az állam öncélúságának látszatát viseli magán. Márpedig válságos időkben különös fontossága van annak, hogy a felelős tényezők fellépése, a felmerült problémák megoldása érdekében tett intézkedések milyen pszichológiai hatást váltanak ki a tömegben. Hogy az adózó polgár elhigye azt, hogy újabb súlyos terheit tényleg a köz és elsősorban a saját jövője érdekében kell vállalnia, s így megnyugvással vegye tudomásul kötelezettségeit, legalább olyan fontos, mint az államháztartás egyensúlyának számszerű kibalanszirozása. A bizalom az, amit különösen a mostani irritált közélet mellett elsősorban kell megteremteni, a bizalom a közérdek érvényesülése tekintetében és bizalom abban az irányban, hogy ez az új rendszer nem a fokozott terhek okozta nyomor stabilizálását jelenti, hanem megalapozója azoknak a viszonyoknak, amelyekből az újjáépítés máris megkezdődhetik.

A mai bizalmi válság során a bizalmatlanság elsősorban a tőke részéről mutatkozik abban, hogy újabb vállalkozásoktól el-

zárkózik. Ennek a bizalmatlanságnak a fennmaradása a gazdasági világot életetadó elemétől fosztja meg. Az állam szegény ahhoz, hogy közmunkák útján pótolja a magántőkének a vállalkozásoktól való visszavonulását; a magántőkét pedig kényszeríteni a vállalkozásra nem lehet. A tőke bizalmát kell visszaadni s ennek előfeltétele, hogy mindenütt és minden rendelkezés során hangoztassuk és a rendelkezések tényleges tartalmával bizonyítsuk a vállalkozásnak lehetőségét. Érvényesíteni kell ezt az elvet az adókra vonatkozó jogszabályokban is. Érvényesíteni kell azért is, mert a tőke ott vállalkozik, ahol a haszon lehetőségét látja. Adómentességek és adókedvezmények kilátásba helyezésével kell a magántőkét arra csábítani, hogy vállalkozásokba kezdjen. Ezek az adókedvezmények még a kincstár legszűkösebb napjaiban is megadhatók, mert a vállalkozási kedv legsekélyebb fellendülése is sokszorosan hozza be az adott kedvezmények előidézte közvetlen bevételcsökkenést.

1. Nálunk az építkezési vállalkozás fellendítését célzó, ideiglenes házadómentességet juttató különböző jogszabályokon kívül kifejezetten ilyen irányú rendelkezések adótörvényeinkben nincsenek. A társulati adó H. Ö. megenged ugyan bizonyos tartalékolásokat, azonban ezek a rendelkezések nem elég mélyrehatók és csak a nagytőkével dolgozó vállalkozásoknál jelentenek előnyt. A közeljövőben a nagytőke megmozdulását nem igen remélhetjük. Olyan rendelkezéseket kell tehát létesíteni, amelyek kisebb, s a mai viszonyok között is elképzelhető befektetések esetén is kedvezményt nyújtanak a vállalkozónak. Tehát a társulati adóra vonatkozó rendelkezéseket is, de elsősorban az általános kereseti adó rendelkezéseit módosítani kellene ilyen arányban. A megoldás véleményem szerint az lehetne, hogy az a vállalkozó, aki egy bizonyos összeget meghaladó értékben, mondjuk 3 éven belül gépeket, vagy más, az üzem terjedelmét emelő felszereléseket szerez be, ha a beszerzéseket hazai gyártmányokból eszközli, üzleti eredményéből a már megengedett leírásokon felül az így befektetett összegeket a befektetés befejezésétől számított 10 év alatt egyenlő részletekben adómentesen leírhatja, vagy tartalékolhatja. Ki lehetne terjeszteni ezt a kedvezményt korlátozott mértékekben, mondjuk a befektetés 50%-a erejéig, arra az esetre is, ha a vállalkozó régi gépeit, vagy felszereléseit cseréli ki új hazai gyártmányokra.

Nem szabad összetévesztenünk a mostani szanalást az 1924. évivel. Azt az infláció kora előzte meg, amely a könnyű vagyonszerzés lehetőségeinek látszatával a vállalkozásoknál is inkább könnyelműsködést idézett elő. Akkor a gazdasági élet helyes mederbe terelődése szempontjából az volt kívánatos, hogy a könnyelmű és a gazdasági forgalom biztonságát is veszélyeztető vállalkozások megszűnjenek. Ma ellenkezőleg: a vállalkozási kedvnek jóformán teljes megszűnésével állunk szemben, úgyhogy a legcsekélyebb megmozdulást, a legkisebb befektetést is

támogatni kell. Éppen ezért szerintem a fentebb javasolt kedvezményeket is egészen csekély, esetleg már 100.— pengős értékhatárhoz kell kötni.

2. Társadalmunknak talán legnagyobb aktuális problémája a munkanélküliség. Nagyon fontos e kérdés, mert esetleges nem kielégítő megoldása súlyos gazdasági és még súlyosabb politikai konzekvenciákat vonhat maga után (fogyasztási krízis, elégtelenség). De ezenfelül: minden embernek elemi emberi joga az, hogy a megélhetés lehetősége neki megadassék. Végül: a tőke vállalkozási kedve felkeltésének elengedhetetlen előfeltétele a munkanélküliség kérdésének rendezése s enélkül minden más rendelkezés hiábavaló.

A munkanélküli segélyek rendszere adott viszonyaink között meg nem valósítható, de különben sem helyes rendszer. — Közmunkák útján sem tudjuk megoldani a kérdést, mert ahhoz szegény a kincstár. Ismét csak a magángazdaságtól várhatjuk a megoldást. De ebben támogatni kell a magángazdaságot. Állami szubvencióra mód nincsen. A támogatás csak az adószabályokon keresztül történhetik: kedvezményeket kell adni minden vállalkozónak, aki újabb munkaalkalmakat teremt, aki újabb munkásokat és tisztviselőket alkalmaz. A megoldást úgy képelem, hogy a társulati és az általános kereseti adó rendelkezéseit módosítani kell, meg kell engedni annak a vállalkozónak, aki az 1931. augusztus 31.-i állapothoz képest több tisztviselőt, vagy munkást alkalmaz, hogy a kifizetett munkabérek és fizetések e címen előállott többletének egy bizonyos százalékát, (mondjuk 30%-át) adómentesen tartalékolhassa, vagy leírhassa vállalkozásának eredményéből. Ugyanezt a kedvezményt, ha kisebb mértékben is, de ki lehetne terjesztetni az új, most meginduló vállalkozásokra is.

3. Egy további szempont: az adószedés etikája. Társulati, általános kereseti és jövedelemadóink rendszere a tényleg elért jövedelemnek a megadóztatásán alapul — elméletileg. Gyakorlatilag ez az elv csak a társulati adónál valósul meg. A másik két adónemnél, — csekély kivételektől eltekintve, — „az adót mindenkinek fizetni kell” elve érvényesül. Sajnos, nagyon gyakori eset ma, különösen kereskedelmi, vagy ipari vállalatoknál, hogy a vállalkozó évről-évre saját befektetett vagyonából él, abból fedezi ezenfelül üzleti vállalkozásának szaporodó veszteségeit, s adót mégis kell fizetnie. Hol van ennek az etikai alapja? Tudom akceptálni esetleg azt az elvet is, hogy adót mindenkinek fizetnie kell, tekintet nélkül arra, hogy vállalkozása nyereséggel végződik-e, vagy sem, de akkor mondják meg nyíltan, és ne gyanúsításokkal fűszerezett becslés álarcába öltöztessék ezt a veszteség után is kivetésre kerülő, törvényes alappal nem bíró adóztatást. Most amikor az állam a teljesítőképesség legmesszebbmenő határáig terjedő szolgáltatásokat kíván polgáraitól, legalább adja meg nekik a kivetés körüli jog-

biztonságot és a lehetőségét annak, hogy kalkulálhassanak előre a közszolgáltatások összegével és ne meglepetésszerű összegekben zúduljon az utólag a nyakunk közé. Ha nélkülözhetetlen az üzleti (kereskedelmi és ipari) vállalkozások megadóztatása az esetre is, ha veszteséggel járnak, ám legyen, de akkor ezt az adót vessék ki tényleg csak a kereset után.

4. Külön kell rámutatnom ennek a kérdésnek egy részletkérdésére: a behajthatatlan követelések elismerésének problémájára. Az adóhatóságok még ma is korszerűtlenül, szöszerint értelmezik az általános kereseti adóra vonatkozó H. Ö. vonatkozó rendelkezéseit és behajthatatlanságot csak úgy ismernek el, ha az adós csődbejutott, vagy árverésen sem sikerült tőle a követelést behajtani. Az adóemelések folytán ki kell építeni a lehetőségét a tényleges jövedelem megállapításának, nemcsak a kincstár, de az adózó javára is. A behajthatatlan követelések igazolási rendszerén enyhíteni kell. Ha az adózó a követelést behajthatatlanságáról annyira meg van győződve, hogy hajlandó azt a kincstárra engedményezni s a követelést megalapozó okmányokat is becsatolja az adókimutatási iratokhoz, ez, esetleg büntető szankcióval is alátámasztva, valóban elégséges a behajthatatlanság megállapítására.

5. Last but not least: a szociális szempont, amelyhez még ma 1931.-ben is oly félve mernék hozzányulni. A jövedelemadó után kivetendő szükségadónál ugyan hosszas alkudozások és vita után történtek intézkedések az alsó kategóriák mentesítése tekintetében, de már az adókulcs progresszivitásának kiépítését mellőzték. S ha még elfogadhatjuk is bizonyos mértékig szociálisnak ezt a rendelkezést, akkor is meg kell állapítanunk, hogy az új adórendeletek folytán kontemplált 134 millió pengős bevételi többletből csak 30 millió pengőnél (ennyire kontemplálja a kormány a jövedelemadó után kivetendő szükségadó bevételét), vagyis az összes új adók 22%-ánál érvényesül annyira-amenyire a szociális szempont, illetőleg ha a házsükségadó tényleg nem fog áthárítani a bérlőkre, akkor ezzel együtt a kontemplált bevételi többlet 44%-ánál. Hosszadalmas volna rámutatni adóügyi jogszabályaink számos kisebb rendelkezéseire, amelyek aszociálisak s messze elmaradnak a nyugateurópai adóügyi jogfejlődés ezirányú eredményeitől. Pedig ezek a kis jelentőségűnek feltűnő részletrendelkezések azok, amelyek a legtöbb méltánytalanságot okozzák s a legtöbb elégedetlenséget keltik. Az adóemelésekkel parallel ezek reformját is várjuk.

6. Még egy szempont hiányzik a rendeletekből. Szándékosan felejtették-e ki, vagy nem, nem kutatom; de megemlítem. A válság csúcspontján a legkomolyabb faktorok részéről hallottunk oly nyilatkozatokat, hogy a világválságnak nálunk ily nagymértékű kimélyülését nem kis részben az is előidézte, hogy az elmúlt évek alatt mód adatott arra, hogy egyesek az állam pénzéből különböző és egyszerre többféle címenek nagy jöve-

delmeket huzzanak. Az új adórendeletek megfelelő keretül szolgálhattak volna arra, hogy ezek a jövedelem- és vagyonszerzések a válság enyhítéséből megfelelő részt vállaljanak. S a legyengült, elszegényedett gazdasági élet megnyugtatósához, pszichológiai egyensúlyának visszaállításához nagyban hozzájárult volna egy ily irányú rendelkezés.

Az angol valutakriszis és kihatásai.

„A font sterling elesett, mint egy jó katona a középeurópai valutáért vívott csatában“, írja Charles Risl, Franciaország egyik reprezentatív pénzügyi szakértője a fontesés okairól közölt cikkében. Hatékony formulázása ez annak a ténynek, hogy a font sterling a nemzetközi pénzügyi krízisnek és elsősorban a középeurópai hitelek befagyásának az áldozata. Az angol és az általános valutakriszis okainak további tárgyalása előtt célszerű két alapvető tényt leszögeznünk: 1. a font, valamint a skandináv valuták árfolyamának leromlása nem infláció következménye, a belső árnívó emelkedése (vagyis a pénzértékcsökkenés a belföldön) sehol nem előzte meg a valutaromlást és a devizakurzusok emelkedésével egyes országokban meginduló árnívó eddig sehol nem érte el a valuta külső leromlásának a fokát. A pénz belföldi és külföldi értéke szétváltak, tehát tisztán a nemzetközi gazdasági relációknak, a fizetési mérlegnek kedvezőtlen alakulása folytán; 2. a stabil valutakurzus állandó szabályozás, tehát mesterséges beavatkozás eredménye, mely beavatkozás a külföldről jövő bevételek és a külföldre irányuló fizetések napról-napra való pontos kiegyenlítésére irányul. Ez a balanszírozás közvetlenül pénzügy-technikai kérdés, a rövidlejáratu hitelek és az aranykészletek eltolódásának kérdése, de a technikai feladat mögött a fizetési mérleg helyzete áll, az értékállandósítás csak úgy sikerülhet tartósan, ha a fizetési mérleg — hosszabb időszakokat tekintve — egyensúlyban van.

Az angol valutakriszis közvetlen oka a rövidlejáratú hitelek visszavonása volt. Ez év júniusától szeptember közepéig mintegy 200 millió font sterling rövidlejáratú pénzt vontak el a londoni piactól, melynek kezében, mint világbankárnál, kerek 400 millió fontnyi nemzetközi flottáns tőke összpontosult további kihitelezés céljaira. A középeurópai adósok többé-kevésbé deklarált fizetéseképtelensége a bankárt is fizetési nehézségekbe sodorta. Anglia külföldi követeléseit és értékeit (a válság kirobbanása előtt) ugyan a tizszeresére becsülték a fenn említett 400 milliós összegnek, de az adott esetben nem az aktívák és passzívák viszonya, hanem a liquiditás volt a döntő tényező.

Hogy Anglia, hatalmas pénzügyi erőforrások birtokában, a világválság ellenére és tényleg képtelen volt-e a fontkurzus további védelmére, ma még eldöntetlen kérdés, végleges objektív